



Andrej Lutman

MENJAVA STRAŽE

Saša Vuga *OPOMIN K ČUJEČNOSTI*
 Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 1997
 Opremil Jure Jančič
 Spremna študija Barbara Simoniti

Dvanajsta knjiga Saše Vuge je sled prek vseh domen, ki jih bralstvu literarnih umetnin nudi jezik, kaj jezik: strogo in do prezira nadzorovano ščemenje prediva pisave. Je sled, ki je garant, da meja ni mreža, ki bi se vanjo ujel, da je pač mreža, ko semantika zaprede in omreži dremež v visenju v mreži. Je sled za raztezanje, za krčenje, za takt oči, ki slede zlogom, za ritem morfemov, za tek črk.

Vprašanje mojstrstva je vprašanje discipline in volje. Paleta tehnik, s katerimi operira Saša Vuga v svojem bravuroznem jahanju po bujnih predelih zapisovanj, je s svojo širino in bogatostjo preigravanj pravzaprav kar platno. Se pravi, da pisatelj v tkanju teksta sledi misli in smislu sledi, ki se pač kaže kot zapis. Nič novega, pravzaprav kar edino možno za način, ki ga uporablja Vuga. Preseneča doslednost, ki meji na cinizem do stila samega, do okostenelosti izraza.

Kaj se vse dogaja z ustvarjalčevo zavestjo tekom let, ko piše takšen roman, takšen zapis lastnih razlag zloženih plasti spomina, videnja in usmerjanja pozornosti bralstva v zdaj: zdaj se vrši poboj, zdaj se čez prag doma v domene lastnih in samo lastnih izkušenj odpravljajo trije bratje, se napotijo po sledi vrednot, ki so jih – vsakega svoja – obsedle, zdaj se izdaja, zdaj se mre in raduje. In vojna kar traja, zdaj vojna čutov in čustev, in obmiruje, za zdaj.

Pisatelj združuje zgodovinskost, ki nam zaposluje spomin, in lastno videnje, slutenje, se pravi, da preteklost in prihodnost združuje v zdaj branja.

Ni pa sledi o radikalnosti. Ni novih rešitev. Vse je sicer do potankosti in bizarnosti dodelano (cit.): *Hrastov stol, prevlečen s 419 polhi!*, ni pa možnosti za uitje mreži. Tekokrogi procesov so sklenjeni, nizanja so fatalna in narativne vzmeti zgodb v lastne vite in elipse silijo. In tu nastopi šiv – opomin k čuječnosti. Matrice, paradigme, vzorci so dani, sintaksa je kot bliskavica na rave zabavi: kolesje arhetipskega naredi svoje in veselo vzbrste franže vzporednih interpretacij, periferije mentala. In tehnika: šivanje, po krojenju, prikrojevanju, v prekrivanje in prikrivanje, da spet lahko kot lestenec zasveti struktura, ki ima neizbežnost časa. Z mirnostjo kirurga in meditanta hkrati vrši svoje delo, ki ne priznava počitka, um in duh in hotenje. Vztrajati in sodelovati v izrekanju slike.

Stalna čuječnost in pripravljenost na vse postaja s časom podoba, uniforma uma. Tako nastaja mreža za podobe, ki jih bralstvu pošilja Saša Vuga z zakasnitvijo,

s tisto čuječo močjo, ki nam pušča v zavesti namig k vztrajanju v netenju kalejdoskopskih bliskavic, odmevov lastnih doživetij na robu istega. Je strah in je preža nanj.

Poglavitna in kot ost naravnana nakana je imeti se stalno v zavesti. Ne se pustiti zavesti, ne čakati v apatiji strukture, ko še za sanje ni časa, ne sprejeti bojev, ki niso lastne slasti. Kaj in kdo zavaja? Folklor, politika, vizije? Da se raztepejo sledi ljudi širom naokrog. In spet jih nekaj skliče v poti in sledi elips. Vmes so besede, opisi, misli. Včasih to mine; in nato nastopi glas zvokov, ko čuješ v mrmranjih.

Roman, ki označuje slovensko literaturo s frapantno lucidnostjo o ohranjanju navad.

VIDENJE IN GLAS

Vita Žerjal Pavlin UGLAŠEVALNI TON

Založba Karantanija, 1997, Ljubljana

Slika na naslovni strani: Igor Kregar

Malo več kot štirideset pesmi predstavlja drugo zbirko Vite Žerjal Pavlin. Prvo je bila objavljena leta 1982 v samozaložbi.

Uglaševalni ton, ki ga sproži pesnica, nas bralstvo vzdrami v stanje, ko naj bi bili deležni snovanj petnajstih let. V tem času je pesnica metala zanke sebi in svoji poeziji. V te zanke so se lovila stanja in ugotovitve, vanje je lovila možnosti za izražanje, za ustvarjanje. V ugajajoči opremi Vita izpostavi sebe in svojo poezijo v branje in zvenenje z njo.

Pesem je dodelana enota, ki kot zvezda na nebu sveti s svojo svetlobo, s svojo samoto v družbi drugih zvezd. Trdim, da v zbirki Uglaševalni ton ni strukture, ki bi zavezovala, ki bi določala mesto vsaki pesmi, ki jo sestavlja, ampak sledim težnji, da se osnovni, uglaševalni ton prepozna v vsaki pesmi.

Ton kot izraz glasbe, ki jo Vita tke in vpleta v zvenenje svojih verzov, je antipod sliki, ki jo pesnica predoči s svojo poezijo. Slika in ton sta kategoriji, ki določata polje Vitinega smelega poseganja nad domene že prebranega, že doživitega, že spesnjenegega. Ni pohlep po inventivnosti tisti, ki jo goni, pač pa tista kar neopisljiva lastnost ali zmožnost, da se lahko ustaviš ob tem ali onem motivu, ki ti ga življenje daje. To je možnost, ki je že v domeni namena, da izvabljaš sile, ki prikujejo tvojo in še kakšno pozornost, in (cit.): *Podoba prisotnosti, tostranske, / zašipne, je tihožitna: ponovno / je odbrana v ravnotežje.*

Razkošje je dandanes, da lahko hip raztegneš na večnost, in tudi obratno. Biti gospodarica svojega časa in biti pesnica, ki ga z zlogi meri. In biti plenilka (cit.): *da sprejme šumečo gluhotu, neznanu, in biti lovka (cit.): A saj je lov, neizgorela igra; / zahteva pripravljenost za pravi trenutek, / večino streljanja, obljublja slast uspeha.*

Vsekakor je glavni adut, na katerega stavi Vita Žerjal Pavlin, skrajna senzitiv-

nost, kar ozaveščena preobčutljivost, saj je le tu stik z neizrekljivim, ko je kontrapunktično krasilo postopka, ki se mu reče pesnjenje. Hotenje, da se razpreš in ujameš vase sledeče te misli, volja, da jih zapišeš. To je pač razkošje, ki se mu avtorica zbirke Uглаševalni ton dodobra predaja. Dodobra v tem smislu, da je omejena z razbrzdanoostjo v smislu presežka. Ali drugače: še ima prostore, ki so zanesljivi, ki so varni za vsa ta razpiranja in predavanja, saj so to stanja, ki terjajo svoje. In tu vidim še nova veselja za pesnico in za bralstvo. Menim, da sledeči verzi napovedujejo nov vzlet (cit): *Zapis je ozankan s priklicem podobnosti / in nasprotij, mozaično razsekljan, / a zaokrožen, všečen očem, željnih barv, / željnih ene Slike.*

BRLIZGI MELOSA

Jožek Štucin OB DOTIKU

Gorenjska založniška družba, Kranj, 1996

V zbirki Bela in z naslovnico Oresta Zagoričnika razgrinja Jožek Štucin svoj četrti pesniški met. Dosledna in natančna izpeljava fabule pesmi, do robov in meje dosega estetike dodelana, kar ustoličena raba jezika, sveža tematika i motivika poetičnih ekskurzov ter filozofski prestop iz metafizike v holizem vseperceptivne zavesti so glavne kvalitete novega pesniškega tkiva. Te kvalitete so podane v komunikativnem in hkrati meditativnem ovoju form.

Dotaknemo se dveh sklopov pesmi, ki imata naslova *Mrzlo popje in Jutranje oči*. V prvem delu so zbrane pesmi celine. To pomeni, da so v primerjavi z drugim delom, kjer so razgrnjene pesmi morja, precej toge, šilaste, trpke, vsebinske, imajo močan naboj janga, moškega principa, korespondirajo s Soncem. Niti ni čudno potemtakem, da je najbolj ponavljajoči se pojem prvega dela prav Luna, mesec, ki se potem v drugem delu razbohota z razsežnostimi morja, ki obdaja otok.

V pesmi *Jutranje oči* pa pravi (cit.): *... tako svetel je dan / tik pred soncem... / in tih mir se seli / skozi naju, / skozi najine nemirne nozdrvi*, kar na simbolnem nivoju nakazuje prepletenost s prvim delom. Pesnik pesni svoja stanja kot skrben znanstvenik. Dogaja se vpliv in preplet koničastega in ovalnega, ženskega in moškega na Zemlji, v njej in nad njo. Tako obdanost s kopnim okupira pesnikovo zavest s specifičnimi fenomeni in tudi soočanje z njimi je določeno na podlagi tako imenovanega geografskega ključa. Drugi del je tanjši, prvi obširnejši. Drugi prepojen z radostjo in spokojnostjo, prvi melanholično metafizičen. In kje je zdaj pesnik-znanstvenik, da določi delež moškega v ženskem in obratno? Kakšen je delež otoka v morju in kakšen vode na kopnem? Pesnik pesni svoja stanja kot skrben znanstvenik, se pravi, da znanstvenik pač ni. Čemu zdaj takšna solipsistična modrovanja?

V pesmi *Stare žile*, ki je v prvem delu, Jožek zapiše (cit.): *Včasih mi zadiši po rožnatih merjascih, / ki so hodili scat v moja usta*, kar ponazarja zmožnost pesnika, da s podobami razlaga svoj ustroj videnj, kakor tudi znanstvenik razlaga v prisodobah, kaj se dogaja ob določenem pojavu svojega opazovanja. Oba sta mojstra privida.

In Jožek Štucin sporoča svoja dognanja ob dotiku Sonca, Lune in Zemlje. Grabi – osvobojen svoje privzgojene navezanosti na zgodovinskost – po docela novih ciljnih svojih naporov v poeziji. Glavna pustolovščina se šele pravzaprav začinja. Izhodišče je dano. Garanti tudi.